

De regeling van incidenten of geschillen door de controle- en geschillenrechter in het kader van het gerechtelijk deskundigenonderzoek

De actieve rol van de controle- en geschillenrechter in het deskundigenonderzoek komt onder meer tot uiting in de geschillenregeling van artikel 973 § 2 Ger.W. Daarin wordt bepaald dat alle betwistingen die in de loop van het deskundigenonderzoek met betrekking tot dit onderzoek ontstaan tussen de partijen of tussen de partijen en de deskundigen, met inbegrip van het verzoek tot vervanging van de deskundigen en van elke betwisting aangaande de uitbreiding of de verlenging van de opdracht, door de rechter worden beslecht. Dit is de rechter die, overeenkomstig artikel 973 § 1 Ger.W., het deskundigenonderzoek heeft bevolen of de daartoe aangewezen rechter. De bijzondere kenmerken van die geschillenregeling worden hierna verder besproken, met verwijzing naar relevante rechtspraak.

1 PROCEDUREEL KADER DAT AFWIJKT VAN DE PROCEDURE TEN GRONDE

1 De procedure gevoerd op grond van artikel 973 Ger.W. is een specifiek onderdeel van een lopend geschil en geldt niet als een geschil *tussen gedingpartijen* (zie art. 973 § 2, tweede lid, Ger.W.). De mede opgeroepen gerechtsdeskundige is geen gedingpartij en er bestaat tussen de gedingpartijen en de gerechtsdeskundige geen daadwerkelijke procesverhouding.¹

Een controlezitting wordt vastgesteld nadat een gedingpartij of de gerechtsdeskundige zich in een gewone brief tot de controle- en geschillenrechter heeft gewend 'met vermelding van de redenen' waarom een controlezitting gewenst is (de oproepingsaanvraag). Er is in artikel 973 Ger.W. geen sprake van enige vordering, die overigens schriftelijk moet worden ingesteld (bij wijze van dagvaarding, (gezamenlijk) verzoekschrift of conclusies). De procedures van artikel 735 of 747 Ger.W. zijn niet vereist voor de controleprocedure van art. 973 Ger.W.² Er worden geen 'vorderingen' ingesteld.

De controlezitting gebeurt in raadkamer, zodat de zaak niet openbaar wordt behandeld.

2 DE INHOUD EN DE DRAAGWIJDTE VAN DE CONTROLE OP HET VERLOOP VAN HET DESKUNDIGENONDERZOEK

2 De uitvoering van het deskundigenonderzoek gebeurt in de regel autonoom door de gerechtsdeskundige zelf. De rechter komt in de praktische uitvoering van het deskundigenonderzoek niet tussen, tenzij in geval van betwistingen die in de loop van het deskundigenonderzoek m.b.t. dit onderzoek ontstaan. Op technisch-wetenschappelijk vlak is de gerechtsdeskundige totaal vrij en onafhankelijk, zonder dat de rechter enige injunctiebevoegdheid heeft. Het inhoudelijk aspect van de

¹ Brussel 10 maart 2015, *TBO* 2015, (150), 151; Brussel 5 mei 2015, *TBO* 2015, (153), 154; Brussel 13 juni 2017, *TBO* 2017, (396), 398.

² Niets verhindert dat voor complexere aangelegenheden een procedurekalender tussen de partijen wordt afgesproken.

onderzoeksverrichtingen is het exclusief domein van de gerechtsdeskundige zelf. Inmenging is uitgesloten.³

Bij een deskundigenonderzoek heeft de rechter op grond van artikel 973 Ger.W. bijgevolg slechts een controlerende en toezichthoudende rol.⁴

3 De controlebevoegdheid is temporeel afgebakend vanaf de periode na de aanstellingsbeslissing tot de neerlegging van het eindverslag van de gerechtsdeskundige. De rechtsmacht van de controlerechter eindigt en is uitgeput met de neerlegging van het eindverslag, behoudens voor wat betreft de begroting en de taxatie van de staat van kosten en ereloon van de gerechtsdeskundige. In beginsel komt de verdere beoordeling vanaf dat ogenblik toe aan de bodemrechter. Een eventuele bijkomende opdracht is alleen mogelijk mits hetzij een nieuwe procedure wordt ingesteld, hetzij alle partijen daarmee akkoord gaan.⁵

4 De controle- en geschillenrechter spreekt geen recht, maar ziet toe op het goede verloop van het deskundigenonderzoek. Hij is niet de rechter die het rechtsgeschil beslecht.⁶

De betwistingen waarover de controlerechter zich moet buigen, zijn niet 'alle betwistingen', maar uitsluitend de betwistingen die (a) ontstaan in de loop van het onderzoek en (b) die betrekking hebben op dit onderzoek: zijn beslissingen betreffen in essentie de loutere controle op het verloop van deze onderzoeksmaatregel.

Naast de voorbeelden die in artikel 973 § 2 Ger.W. worden vermeld (de vervanging van de gerechtsdeskundige en betwistingen inzake de uitbreiding of verlenging van de opdracht), zijn andere betwistingen die aan de controlerechter kunnen worden voorgelegd, bij wijze van voorbeeld:

- het niet eerbiedigen door een partij of de gerechtsdeskundige van de tegenspraak,
- het systematisch boycotten of vertragen van de werking van de gerechtsdeskundige,
- het weren van het verslag van de sapiteur, die eerder als technisch raadsman van een betrokken gedingpartij was opgetreden, uit het verslag van de gerechtsdeskundige opdat het onderzoek zijn verdere doorgang zou kunnen vinden en dit zonder dat het verdere verloop van de procedure ten gronde in het gedrang zou komen.⁷

De controle- en geschillenrechter is in de regel niet bevoegd om te oordelen over de waarde of de kwaliteit van het deskundigenonderzoek: dit onderzoek komt toe aan de rechter ten gronde. Ook over de vraag of er eventueel een nieuw of aanvullend deskundigenonderzoek moet worden bevolen, kan enkel de rechter ten gronde, in het kader van de betwisting en de behandeling van de grond van de zaak, zich uitspreken ex artikel 984 Ger.W.⁸

De controle- en geschillenrechter heeft geen rechtsmacht om zich uit te spreken over de grond van de zaak. Hij of zij kan de aanspraken die ten gronde worden geformuleerd weliswaar betrekken in zijn of

³ Antwerpen 19 september 2001, *P&B* 2001, 61.

⁴ Antwerpen, 16 februari 2021, *P&B* 2021, 87.

⁵ Zie o.m. Voorz. Kh. Tongeren 10 februari 2009, *RW* 2011-2012, 1226; Rb. Luik 10 september 1993, *RRD* 1994, 567.

⁶ Brussel 10 maart 2015, *TBO* 2015, (150), 151; Brussel 5 mei 2015, *TBO* 2015, (153), 154; Brussel 13 juni 2017, *TBO* 2017, (396), 398; Antwerpen, 20 december 2022, *AR2021/FA/757*, *P&B* 2023, 88; Brussel 5 mei 2015, *TBO* 2015, (153), 154.

⁷ Rb. Antwerpen, 7 juni 2026, *TBO* 2016, 578.

⁸ Antwerpen, 20 december 2022, *AR2021/FA/757*, *P&B* 2023, 88; Brussel 5 mei 2015, *TBO* 2015, (153), 154.

haar beoordeling, maar de rechter ten gronde wordt hierdoor niet gebonden. Uit de beoordeling die door de rechter wordt gemaakt in het kader van het geschil dat met toepassing van artikel 973 Ger.W. aan hem of haar wordt voorgelegd, kunnen de gedingpartijen dan ook geen rechten putten voor de beoordeling van de grond van de zaak.⁹ Zo is een taxatiebeslissing voor de rechter van het geschil enkel bindend voor wat het getaxeerde bedrag betreft, maar bijvoorbeeld niet voor de overwegingen van deze taxatiebeslissing (bijv. indien de controlerechter overweegt dat het deskundigenverslag manifest onbruikbaar is, verhindert dit niet dat de rechter van het geschil zelf tot de bevinding kan komen dat het deskundigenverslag niet nuttig is voor de beoordeling van de zaak).¹⁰

5 De geciteerde rechtspraak waarin de inhoud en draagwijdte van de controlebevoegdheid nogal strikt wordt geïnterpreteerd, is duidelijk ingegeven door de vaststelling dat de beslissingen die het verloop van het deskundigenonderzoek regelen, niet vatbaar zijn voor verzet of hoger beroep (zie hierna, randnr. 6 e.v.). Desondanks lijkt het mij wenselijk dat de controle- en geschillenrechters de inhoud en draagwijdte van de controlebevoegdheid niet al te restrictief interpreteren en zo nodig, in functie van de feitelijke omstandigheden van de zaak, mede rekening houdend met (bewijs)medewerkingsverplichting van onwillige gedingpartijen conform artikel 972bis Ger.W., een rechterlijk bevel¹¹ of een dwangsom opleggen¹², en dit in het belang van een verder en vlot verloop van het deskundigenonderzoek. De *ratio legis* van de geschillenprocedure bedoeld in artikel 973 § 2 Ger.W. is immers precies het vermijden van vertraging in de procesgang.

3 HOE VERHOUDT ARTIKEL 19, DERDE LID, GER.W. ZICH TOT ARTIKEL 973 § 2 GER.W.

6 Artikel 19, derde lid, Ger.W. biedt aan gedingpartijen een laagdrempelige en eenvoudige procedure om, in elke stand van het geding, een onderzoeksmaatregel of een voorlopige maatregel te vragen aan de rechter. Het is in beginsel van toepassing in elke rechtspleging, zelfs in kortgedingprocedures of in procedures zoals in kort geding, ook al zal de eigen aard van deze spoedprocedures een beroep op art. 19, derde lid, Ger.W. doorgaans overbodig maken.

7 Het is duidelijk dat de procedure van artikel 973 § 2 Ger.W. en de procedure van artikel 19, derde lid, Ger.W. in grote mate gelijklopen. In beide wetsbepalingen is een permanente bevoegdheid neergelegd van de rechter die de maatregel heeft bevolen ter beslechting van alle in dit kader ontstane geschillen. Toch zijn er belangrijke verschillen. Zo bevat art. 973 § 2 Ger.W. termijnen voor oproeping, verschijning en uitspraak om vertraging in het deskundigenonderzoek te vermijden, terwijl artikel 19, derde lid, Ger.W. op die punten het stilzwijgen bewaart. De zaak wordt ex artikel 973 § 2 Ger.W. in raadkamer behandeld, terwijl ze ex artikel 19, derde lid, Ger.W. openbaar wordt behandeld.

⁹ Rb Brussel 28 januari 2022, *TBO* 2009, (184), 185.

¹⁰ In die zin, zie o.m. Rb. Antwerpen 30 oktober 2013, *TBO* 2014, 30-31: "De rechtbank vestigt er uitdrukkelijk de aandacht op dat de overwegingen die in dit vonnis worden gemaakt niet dusdanig mogen worden geïnterpreteerd dat zij reeds als een oordeel over de grond van de zaak of als enigerlei wijze van aansprakelijkheid kunnen worden aangewend in een eventuele latere procedure"; Rb Brussel 28 januari 2022, *TBO* 2009, (184), 185.

¹¹ Zie bijv. Rb. Antwerpen, 10 april 2018, *TBO* 2018, 345, waarin de rechtbank een nieuw onderzoek door een andere gerechtsdeskundige heeft bevolen met toepassing van de artikelen 973 juncto 984 Ger.W. aangezien na een lang en duur deskundigenonderzoek het voorlopig verslag geen antwoord geeft op de primordiale vraag naar de oorzaak van de onbetwiste schade en de eventueel daarmee samenhangende verantwoordelijkheden.

¹² Zie bijv. Rb. Antwerpen, 30 oktober 2013, *TBO* 2014, 31, waarin de rechtbank een dwangsom heeft opgelegd om dringende herstellingswerken te doen uitvoeren.

Er wordt aangenomen dat artikel 973 § 2 Ger.W. een *lex specialis* vormt en derhalve primeert op de meer rudimentaire procedure van artikel 19, derde lid, Ger.W.

8 Desondanks behoudt artikel 19, derde lid, Ger.W. m.i. zijn belang indien in het kader van het gerechtelijk deskundigenonderzoek een geschil rijst waarvoor een vordering moet worden ingesteld tegen een onwillige partij om de toestand tussen de gedingpartijen voorlopig te kunnen regelen, zoals bijv. een vordering tot overlegging van stukken, een bevel tot tenuitvoerlegging (t.a.v. de partij die de consignatieplicht weigert) of een vordering tot het bekomen van wettelijke vertrouwelijkheidsmaatregelen zoals voorzien in artikel 871 § 2 Ger.W.

4 APPELLABILITEIT VAN DE BESLISSINGEN VAN DE CONTROLE- EN GESCHILLENRECHTER

9 Krachtens artikel 963 Ger.W. zijn de beslissingen die het verloop van het deskundigenonderzoek regelen, niet vatbaar voor verzet of hoger beroep, met uitzondering van de beslissingen genomen met toepassing van de artikelen 971 (waking gerechtsdeskundige), 979 (vervanging gerechtsdeskundige), 987, eerste lid (bepaling voorschot en wie moet consigner) en 991 (taxatie) Ger.W., en dit in afwijking van de artikelen 616 en 1050, eerste lid, Ger.W. M.a.w., kunnen die beslissingen niet aangevochten worden middels een gewoon rechtsmiddel, ongeacht of die beslissing dient te worden aanzien als een eindbeslissing waarbij de rechter een tussen de gedingpartijen gevoerde betwisting heeft beslecht en hierdoor zijn rechtsmacht hieromtrent volledig heeft uitgeput.

In het geval dat het hoger beroep slechts wordt gericht tegen een krachtens artikel 963 § 1 Ger.W. voor hoger beroep vatbare beslissing, ontzegt artikel 963 § 2 Ger.W. de devolutieve werking aan dit hoger beroep, in afwijking van artikel 1068, eerste lid, Ger.W. Een terugverwijzing van de overige geschilpunten is zelfs niet aan de orde, omdat het hoger beroep de andere aspecten van het geschil zelf niet aanhangig maakt bij de rechter in hoger beroep. De afwezigheid van devolutieve werking betekent dat de verdere opvolging van het deskundigenonderzoek bij de eerste rechter blijft.

10 In de regel is de controle – en geschillenrechter in de zin van artikel 973 Ger.W. *tijdens de procedure in hoger beroep* de eerste rechter. In geval van hoger beroep tegen een controlebeslissing blijft de rechtsmacht van de eerste rechter om op te treden als controle- en geschillenrechter van het deskundigenonderzoek immers behouden tot zolang de appelrechter geen beslissing heeft genomen die hem verbiedt de zaak nog terug te verwijzen naar de eerste rechter met toepassing van artikel 1068, tweede lid, Ger.W. (dat een uitzondering op de devolutieve werking van het hoger beroep bevat).¹³

Dit is slechts het geval indien het hoger beroep geheel of gedeeltelijk gegrond wordt verklaard of de bestreden beslissing op enig punt wordt gewijzigd.¹⁴ Slechts vanaf dat ogenblik is de rechter in hoger beroep – voortaan – de rechter zoals bedoeld in artikel 973 Ger.W. en neemt hij de fakkel over van de eerste rechter als controle- en geschillenrechter.

¹³ Cass. 30 januari 2014 RW 2015-2016, p. 790 e.v.

¹⁴ Zie hierover uitgebreid, de noot bij voormeld cassatiearrest van Bart Van den Bergh, raadsheer in het Hof van Beroep te Antwerpen.

5 **KOSTEN VAN DE PROCEDURE**

11 De procedures gevoerd op grond van artikel 973 Ger.W. geven geen aanleiding tot de toekenning van een rechtsplegingsvergoeding.

Er is immers slechts sprake van een incident ter gelegenheid van een onderzoeksmaatregel waardoor geen nieuwe procesverhouding tussen de partijen in het leven wordt geroepen.¹⁵

6 **BESLUIT**

12 De controle- en geschillenprocedure verloopt via een specifiek en autonoom procedureel kader en de toepassing ervan *kan* ervoor zorgen dat een deskundigenonderzoek niet wordt verlamd of nodeloos wordt vertraagd door een betwisting tussen de gedingpartijen die niet opgelost geraakt.

Uit de praktijk blijkt dat dit evenwel niet steeds het geval is en dat onwillige partijen deze procedure niet alleen te pas, maar ook te onpas aanwenden voor vertragende of onrechtmatige doeleinden waardoor het deskundigenonderzoek en de procesgang integendeel worden vertraagd. Een pragmatische en kordate toepassing ervan door de controle- en geschillenrechters is dan ook gewenst.

Ann-Sofie Maertens
Advocate bij Eubelius Advocaten

¹⁵ Brussel 13 juni 2017, *TBO* 2017, (396), 399; Antwerpen 16 februari 2021 *P&B* 2021, 88.